

SPIS TREŚCI

1.	Po co polskim dzieciom łacina. O celu i metodzie tej książeczki. Jak korzystać z podręcznika	s. 6
2.	Symbole obrazkowe i oznaczenia użyte w podręczniku	s. 7
3.	Ad benevolentes iuvenes Lectores: Do młodych, życzliwych Czytelników	s. 8
4.	SECTIO PRIMA (FACILLĪMA?) ALPHABET, PRONUNTIATIO, ACCENTUS Seksja pierwsza (najłatwiejsza?). Alfabet, wymowa, akcent	s. 9
5.	SECTIO SECUNDA RES MIRABUNDA Seksja druga – (rzecz) godna podziwu, niezwykła, tajemna. Verbum – czasownik	s. 20
6.	SECTIO TERTIA LEGENDI SOLERTIA Seksja trzecia – sprawność w czytaniu. Nomīna et casus. Rzeczowniki i przypadki	s. 30
7.	SECTIO QUATRA EGO, DOMUS, FAMILIA ET PATRIA Seksja czwarta – ja, dom, rodzina i ojczyzna. Deklinacja I. Zaimki osobowe (Pronomīna personalia)	s. 40
8.	SECTIO QUINTA DIMIDIUM APPROPINQUAT... Seksja piąta – zbliża się półmetek... Deklinacja II. Powtórzenie wiadomości	s. 51
9.	EXAMINATIO – SPRAWDZIAN	s. 60
10.	SECTIO SEXTA. PREAPOSITIONES: a, cum, de, sub, in, inter et extra. Seksja szósta – przyimki: „od”, „z”, „o”, „pod”, „w”, „pomiędzy” i „poza”. Rozkaz i konieczność..s.	63
11.	SECTIO SEPTIMA UBI VITA OPTIMA Seksja siódma – gdzie jest najlepsze życie? Adiectiva – Przymiotniki	s. 73
12.	SECTIO OCTAVA AN MYTHUS FABŪLA PRAVA? Seksja ósma – czy mit to niedorzeczna opowieść? Imperfectum – czas przeszły	s. 83
13.	SECTIO NONA TEMPORIS ZONA Seksja dziewiąta – strefa czasu. Futurum – czas przyszły	s. 90
14.	SECTIO DECIMA VOLUPTATIBUS PLENISSIMA Seksja dziesiąta – pełna przyjemności	s. 94
15.	GRA PLANSZOWA: XII PRAC HERKULESA, KRZYŻÓWKA	s. 98
16.	UWAGI METODYCZNE	s. 103
17.	SŁOWNICZEK ŁACIŃSKO-POLSKI	s. 104
18.	SŁOWNICZEK POLSKO-ŁACIŃSKI	s. 120
19.	PROBA FINALIS – TEST KOŃCOWY	s. 140
20.	WZÓR DYPLOMU	s. 141
21.	APPENDICES – DODATKI	s. 142

PO CO POLSKIM DZIECIOM ŁACINA?

A po co dzieciom np. angielskim, niemieckim? W systemie edukacyjnym Wielkiej Brytanii od roku szkolnego 2014/15 wprowadzono możliwość nauki łaciny w szkołach publicznych nawet dla dzieci siedmioletnich (sic!). Wcześniej oczywiście łacina była stale i w szerokim zakresie obecna w bardzo popularnych angielskich szkołach prywatnych. W końcu ileż znaczyłaby szkoła Harrego Pottera bez opartych na łacinie zaklęć... Uzasadnieniem wprowadzenia łaciny do brytyjskiej edukacji powszechnej było (jak osobiście słyszała autorka podczas debaty w Oxford Union jesienią 2014 r.) wyrównanie szans edukacyjnych oraz wprowadzenie w kulturę Europy młodych ludzi pochodzących z innych kręgów kulturowych. Opierano się także na wynikach badań socjolingwistów, według których to łacina właśnie, jak żaden język świata, uczy podstaw logiki i pomaga w nauce innych języków, nawet nieindoeuropejskich. Amerykanie z kolei przeprowadzili pewien eksperyment, oceniając po dwóch latach edukacji trzy podobnie dobrane grupy dzieci, z których jedna uczyła się tylko języka ojczystego, druga ojczystego oraz obcego nowożytnego, zaś trzecia – ojczystego i łaciny. To dzieci z ostatniej grupy robiły największe postępy w nauce innych przedmiotów, były najbardziej kreatywne. Powtarzany eksperyment dawał ten sam wynik, dlatego obecnie, wrzucając w wyszukiwarkę hasło „łacina dla dzieci”, można znaleźć najczęściej podręczniki amerykańskie *Latin for Children* oraz takiegoż pochodzenia łacińskie kreskówki.

O CELU I METODZIE TEJ KSIĄŻKI

Niniejsza książka do wstępnej nauki łaciny powstała w związku z konkretnym zapotrzebowaniem społecznym. Otóż w pewnej polskiej publicznej szkole podstawowej, podobnie jak w Anglii, wprowadzono również w roku szkolnym 2014/15 łacinę dla chętnych dzieci z klas pierwszych, czyli dla siedmio, a nawet sześciolatków. Zajęcia prowadziła autorka tegoż podręcznika. Mimo że dodatkowe i popołudniowe, dla wielu dzieci stanowiły źródło dobrej zabawy, zwłaszcza dzięki małym formom teatralnym, często realizowanym na tych lekcjach. Celem była nauka podstaw łaciny oraz wspomaganie procesu nauczania dzieci na etapie wczesnoszkolnym, w tym czytania i pisanie w języku ojczystym oraz rozumienia różnych form gramatycznych, językowego bogactwa, tzw. wyrazów obcych, najczęściej pochodzących właśnie z łaciny i greki, oraz budzenie kreatywnego myślenia i wrażliwości na szeroko pojętą kulturę. Metodykę tamtych zajęć oraz niniejszego podręcznika wzorowano na formach teatralnych oraz *game-based learning*, czyli na bardzo polecanej obecnie metodzie nauki przez gry i zabawę. Zajęcia manualne i ruchowe inspirowane były metodą ruchu rozwijającego, znaną już w starożytności, a skodyfikowaną obecnie jako metoda Weroniki Sherbourne. Podobnie do wielu starożytnych tanców, opartych na ruchu naprzemiennym, nawiązuje metoda Dennisona. Współistnienie słowa, dźwięku i ruchu tanecznego jest jedną z podstawowych cech kultury antycznej, zaś takie formy muzyczno-taneczne jak opera i widowiska, musical i performance są popularne również dziś.

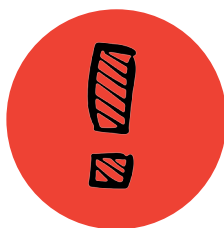
JAK KORZYSTAĆ Z PODRĘCZNIKA

Podręcznik składa się z dziesięciu sekcji. W każdej z nich zamieszczono część przeznaczoną bezpośrednio dla dzieci oraz informacyjną, skierowaną do prowadzącego zajęcia. Ideałem byłoby, gdyby prowadził je absolwent filologii klasycznej, ale nie wykluczono także nauczycieli innych przedmiotów ani rodziców. Niektóre ze stron podręcznika stanowią karty pracy, karty *memoriae*, wycinanki i gry planszowe. Polecenia w języku łacińskim i polskim skorelowano z symbolami obrazkowymi, które pomogą dzieciom upewnić się co do charakteru zadań. Na końcu zamieszczono mini słowniki łacińsko-polski i polsko-łaciński oraz „cenzurkę” szkolną w języku łacińskim.

SYMBOLE OBRAZKOWE I OZNACZENIA UŻYTE W PODRĘCZNIKU

Lege!
czytaj

Nota bene!
zwróć uwagę

Scribe!
pisz

Pinge!
rysuj

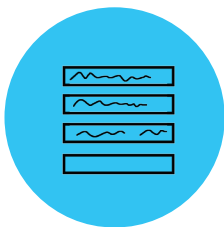
Fabula
bajka, tu: do odegrania
na scenie

Fabulae personae
postaci występujące
w inscenizacji

Memoria tene!
zapamiętaj

Comple!
uzupełnij

Sententia
przysłowie do
zapamiętania

Domi
zadanie domowe

Ad cognoscendum et intelligendum
do przemyślenia i zrozumienia

Bardzo się cieszę, że będziecie się uczyć łaciny. Język łaciński to starożytny język mieszkańców Rzymu, którym mówiło wielu słynnych ludzi w całej Europie już ponad 2 tysiące lat temu! Kultura Europy wiele zawdzięcza Rzymianom: tworzyli dobrze zorganizowane państwo, przemyślane prawa, budowali trwałe drogi, udoskonalili i upowszechnili wiele wcześniejszych wynalazków oraz literaturę i sztukę. Łacina stała się także językiem chrześcijaństwa, przez długi czas była wspólnym językiem całej Europy, a nawet poza nią. Bardzo wiele wyrazów w języku polskim pochodzi z łaciny, zaś w języku angielskim jest ich więcej niż połowa! Ucząc się łaciny, poznajecie starożytny, dziś prawie tajemny język, dzięki któremu można bardziej twórczo myśleć, poprawnie mówić i lepiej działać. Pamiętajcie, że nawet Harry Potter znał łacinę!

SECTIO PRIMA (FACILLĪMA?)

ALPHABET, PRONUNTIATIO, ACCENTUS

Sekcja pierwsza (najłatwiejsza?)
Alfabet, wymowa, akcent

Littēra docet, littēra... nocet.
Litera (słowo, nauka, literatura) uczy, litera... szkodzi.

“”

Oto 24 litery alfabetu łacińskiego. Nie ma wśród nich litery „j” ani „w”. Litery „k”, „z” oraz „y” występują bardzo rzadko. Istnieją dwa typy wymowy: klasyczna, w jakiej najprawdopodobniej mówili starożytni Rzymianie i kościelna, uformowana w czasach rozwoju chrześcijaństwa od VI w. n. e. Różni je przede wszystkim wymowa „c/ch”, „v” oraz tzw. dyftongów (podwójnych samogłosek).

TABULA I: wymowa głosek

Głoski	Wymowa klasyczna	Wymowa kościelna	Przykłady
C	zawsze jako K	przed dźwiękami I oraz E jako C- w pozostałych przypadkach jako „k”	<i>cantare</i> =kantare (śpiewać) <i>Cicero</i> =Kikero lub Cicero
V	jako Ł	jako V	<i>validus</i> =łalidus lub walidus (silny)
AE	jako AJ	jako E	<i>aeger</i> = ajger lub eger (chory)
OE	jako OJ	jako E	<i>oecos</i> = ojkos lub ekos (pomieszczenie, pokój, gospodarstwo)

Nota bene!

Wspólnie zdecydуйте, jaki typ wymowy będzie obowiązywał na waszych spotkaniach z łaciną.

TABULA II: wymowa pozostałych głosek

Głoski	Wymowa	Przykład	Znaczenie
A, a	A, a	<i>arena</i>	piasek, miejsce piaszczyste
B, b	B, b	<i>bubo</i>	puchacz, sowa
D, d	D, d	<i>domus</i>	dom
E, e	E, e	<i>equus</i>	koń
F, f	F, f	<i>familia</i>	rodzina
G, g	G, g	<i>glacies</i>	lody
H, h	H, h	<i>hiems</i>	zima
I, i	I, i	<i>ira</i>	gniew

Nota bene!

I, i wymawiamy jako J, j przed samogłoską należącą do tej samej sylaby:

I, i + samogłoska	JU	<i>iuvenis</i>	młodzieniec
-------------------	----	----------------	-------------

Nota bene!

Litera K prawie zupełnie wyszła z użycia. Występuje zaledwie w kilku wyrazach.

K, k	K, k	<i>Kalendae</i>	Kalendy
------	------	-----------------	---------

L, l	L, l	<i>littëra</i>	litera, literatura
M, m	M, m	<i>mater</i>	mama
N, n	N, n	<i>nomen</i>	imię
O, o	O, o	<i>ovum</i>	jajko
P, p	P, p	<i>pila</i>	piłka
R, r	R, r	<i>rana</i>	żaba
S, s	S, s	<i>simia</i>	małpa
T, t	T, t	<i>testudo</i>	żółw
U, u	U, u	<i>ursus</i>	niedźwiedź
X, x	Ks, ks	<i>index</i>	twarz, wskaźnik
Y, y	Ü	<i>ypsilon</i>	dwudziesta trzecia litera alfabetu, od której nie zaczyna się żaden łaciński wyraz
Z, z	Z, z	<i>zona</i>	pas, strefa